

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang VIII, Nr. 291

Parasjat Sjelach

21 Sivan 5769
12/13 juni 2008

Parasjat Sjelach Lecha (Bamidbar 13:1 – 15:41)

Korte samenvatting van de parasja

Op aandringen van de Israëlieten, en met instemming van Hasjem, zendt Mosjé twaalf verkeners uit, één van iedere stam, om Kena'an te onderzoeken. Daar hij moeilijkheden verwacht, verandert Mosjé de naam van Hosje'a in Jehosjoe'a, waarbij hij uitdrukking geeft aan een gebed dat Hasjem hem deze missie niet zal laten mislukken. Zij komen 40 dagen later terug, grote vruchten met zich mee dragend. Wanneer tien van de twaalf verkeners verklaren dat het volk van het land Kena'an net zo groot is als het fruit, worden de mensen ontmoedigd. Calev en Jehosjoe'a, de enige twee verkeners die nog steeds een invasie voorstaan, proberen de geest van de mensen te versterken. Het volk besluit echter, dat het Land de mogelijke risico's niet waard is, en zij eisen zelfs om terug te keren naar Egypte! De hartstochtelijke gebeden van Mosjé sparen het volk van een uitroeiing door G-ds hand, maar Hasjem deelt hun mee dat het volk 40 jaar in de woestijn moet blijven, totdat al de mannen die gehuild hebben om de valse verklaringen van de verkeners, zijn overleden. Een berouwvol groepje begint een plotselinge inval in het Land, gebaseerd op de oorspronkelijke opdracht van Hasjem. Mosjé waarschuwt hen niet door te zetten, maar zij negeren zijn waarschuwingen en worden afgeslacht door de Amalekieten and Kena'anieten. Hasjem geeft Mosjé instructies betreffende de offers die gebracht zullen moeten worden wanneer de Israëlieten ten slotte het Land Israël zullen binnentrekken. Zij moeten *challah* van hun deeg afzonderen, een gift voor de *kohanim*. De wetten voor een offer na een onopzettelijke zonde worden uitgelegd, zowel voor een individu als voor een groep. Echter als iemand godslasteringen uitslaat, en daar geen berouw over heeft, dan zal hij geestelijk worden afgesneden van zijn volk. Er wordt een man gevonden die, in overtreding van de Sjabbatwetten, op openbaar terrein hout sprokkelt. Hij wordt ter dood gebracht. De voorschriften voor *tsietsiet* worden geleerd. Wij zeggen de afdeling van de *tsietsiet* twee maal per dag ter herinnering aan de uittocht uit Egypte.

Door Ohr Somayach in Jeruzalem, Israël

©1998 Ohr Somayach International - Alle rechten voorbehouden

De Haftara voor Parasjat Sjelach Lecha

(Jehosjoea 2:1-24)

Korte inhoud: Jehosjoea, de opvolger van Mosjé, zendt twee verspieders naar Jericho om de stad te verkennen. De spionnen komen bij de herberg van de prostitué Rechav, waar zij blijven. De koning van Jericho hoort over de spionnen en eist van Rechav dat zij hen uitlevert. Zij antwoordt dat zij al weggegaan zijn, maar zij heeft hen in werkelijkheid verborgen op haar dak onder wat vlas. De mannen van de koning zoeken de hele Jordaanvallei af naar de twee spionnen. Rechav vraagt de twee spionnen om in ruil voor haar hulp, haar leven en dat van haar familie te sparen. De mannen beloven dat. Rechavs huis was in de stadsmuur en zij laat de mannen langs een touw uit het raam in de muur vluchten. De mannen verzekeren haar dat zij een rode draad uit datzelfde raam moet hangen, waaruit zij gevluht zijn, als herkenningsteken en dat heel haar familie in dat huis zijn toevlucht moet zoeken. Dan zullen zij gespaard worden. De spionnen verlaten Jericho en verbergen zich in de bergen, totdat het veilig is om terug te keren naar het Israëlietische kamp. Zij vertellen Jehosjoea: „Hasjem heeft ons het hele land in handen gegeven” en dat de inwoners van het land angstig de komst van de Israëlieten afwachten.

Het verband met de parasja

In de parasja zegt Hasjem tegen Mosjé dat hij er verspieders op uit moet sturen om het land Kena'an te verkennen. In de Haftara zendt Jehosjoea, de opvolger van Mosjé verspieders uit om Jericho te verkennen.

In de parasja komen twee van de twaalf verspieders terug met positieve verhalen over het te veroveren land en geven blijk van hun vertrouwen in Hasjem, de overige tien hebben daar geen vertrouwen in en het resultaat is dat het volk veertig jaar in de woestijn moet zwerven. De twee verspieders van Jehosjoea hebben wel vertrouwen in Hasjem en het resultaat is dat Jericho veroverd wordt.

Inzicht in Parasjat Sjelach Lecha

Het eerste gedeelte van de *sidra* gaat over het verhaal van de *meragliem* (spionnen). Twaalf mannen, één van iedere stam, gingen het Land Israël verkennen, voordat de *klal Jisraël* het land zou gaan veroveren. Het resultaat is wel bekend: tien van hen keerden terug met slechte berichten over het Land en het was hun informatie die door een angstig volk geaccepteerd werd. Als straf voor hun gebrek aan vertrouwen in G-d, dat Hij hen naar het beloofde land zou leiden, werden de tien spionnen gedood en de rest van het volk werd veroordeeld tot achtendertig jaar verdere omzwervingen door de woestijn. Dit verhaal is algemeen bekend en veel becommentarieerd door de commentatoren. De afdeling die daarop volgt is minder bekend – de parasja van de *nesachiem* (wijn-plengoffers) – en het is dit waarover we hier willen schrijven.

De Tora gebiedt dat wanneer er een offer gebracht wordt aan het *Beit HaMikdasj*, er ook samen mee wijn geofferd moet worden:

15 ¹ Hasjem sprak tot Mosjé: ² Spreek tot de Israëlieten en zeg hun: als jullie komen in het land, dat Ik jullie geef en waar jullie je zult vestigen, ³ en jullie bereiden een vuuroffer voor Hasjem, een opgaand offer of een slacht-offer wegens een plechtige gelofte of als een vrijwillige gave of ter gelegenheid van jullie feestdagen, om daarmee een welriekende geur te verwekken van het kleinvee of het rundvee ter ere van Hasjem, ⁴ dan moet degene die zijn offer voor Hasjem brengt [ook] een meeloffer van een tiende – *efa* – fijn meel brengen, vermengd met een vierde hien olie. ⁵ En een vierde hien wijn als plengoffer moet je bereiden bij elk schaap dat als opgaand offer of als ander offer gebracht wordt.

De *Sjeem miSjmoeël* merkt op dat het van grote betekenis is dat het gebod van de plengoffers genoemd wordt na de zonde van de *meragliem*. De *Sforno* geeft daar het volgende commentaar op:

Een welriekende geur voor Hasjem – Tot de zonde van het gouden kalf was een offer een welriekende geur voor Hasjem zelfs zonder een meel- en plengoffer, zoals bij de offers van Hevel [Abel], Noach en Avraham. (...) D.w.z., zonder deze meel- en plengoffers. Maar toen zij zondigden met het gouden kalf eiste Tora dat er ook een meeloffer en een plengoffer gebracht zou worden, samen met het dagelijks opgaand offer, hetgeen een offer van de gemeenschap is. En sedert dat zij zondigden met het geval van de spionnen werd eveneens een meel- en plengoffer geëist voor individuele offers.

Dus de *Sforno* onderscheidt drie perioden, waarin de offers van elkaar verschilden. Oorspronkelijk waren er geen *nesachiem* [plengoffers] nodig. Na de zonde van het gouden kalf werd hen geboden om de gemeenschapsoffers te doen vergezellen van meel- en plengoffers (zie *Sjemot* 29:40), en na de zonde van de spionnen werd ook ieder individu dat een privé-offer wilde brengen, verplicht daarbij een meel- en plengoffer te brengen. Dus ten gevolge van deze zonden werd het nodig om op een extra manier uiting te geven aan de toewijding aan Hasjem, opdat de offers beter geaccepteerd zouden worden. De *Sforno* verklaart dus waarom dit gebod hier, na de zonde van de spionnen gegeven wordt. De zonden veroorzaakten een zwakkere spirituele standaard.

De *Sjeem miSjmoeël* merkt echter een moeilijkheid op in de verklaring van de *Sforno*. Het is bekend dat de gebeden en offers van een gemeenschap zeer effectief zijn en er bestaat zelfs een traditie dat zij nimmer door G-d werden geweigerd. Als dat zo is, dan is de volgorde waarin deze toevoegingen van meel- en plengoffers geboden werden, verkeerd. Na de zonde van het gouden kalf zouden de privé-offers begeleid moeten worden door meel en wijn en pas na de zonde van *meragliem* zouden de gemeenschapsoffers deze toevoeging moeten vereisen. Dat zou de verzwakking van de standaard van het volk beter hebben weerspiegeld: eerst trof dat de enkeling en pas daarna werd de gemeenschap erdoor aangetast. Waarom werd dan de vereiste voor de extra offers in omgekeerde volgorde verordend?

En bovendien, waarom beschrijft de *Sforno* het *mincha* en de *nesachiem* alsof die de offers geldig maken, zodat zonder deze het hele offer ongeldig is? Dit is niet waar, zoals de halacha zegt, dat een offer, dat gebracht wordt zonder meel en wijn volkomen geldig is, zij het van geringere waarde.

Om deze problemen te beantwoorden moeten we eerst kijken naar de basisfuncties van een offer, en zien hoe de onderdelen daarvan die functie vervullen. Het woord *korban*, dat wij steeds vertalen met 'offer' is afgeleid van het Hebreeuwse woord *karav*, dat 'naderen' betekent. Dus het brengen van een *korban* is een gelegenheid voor een Jood om dichterbij G-d te komen en een verhouding met Hem te ontwikkelen. Wanneer een dier wordt geofferd, dan wordt zijn levensbron – zijn ziel – beschouwd verzoening te doen voor de ziel van zijn eigenaar. Zoals *Rasji* het uitdrukt:

Laat de ziel [van het dier] komen en verzoening doen voor de ziel [van de eigenaar].

(*Rasji*, Vajjikra 17:11)

Planten hebben vanzelfsprekend een veel lager niveau van leven. Het heeft een levenskracht die het in stand houdt, maar van slechts minimaal spiritueel gehalte. Dus wanneer meel en wijn geofferd wordt, assisteren die voor het laagste onderdeel van de mens – zijn lichaam.

De mens heeft vanaf de vroegste tijden aan G-d geofferd, in de hoop daarmee dichterbij G-d te komen. Maar de bouw van het Misjkan had een enorme verandering ten gevolge, waarbij zowel de geest als het lichaam van degene die een offer bracht, dichterbij G-d kon naderen. Voor die tijd kon de geest tot G-d naderen en misschien slaagde die erin om het weerspannige lichaam mee te trekken. Het nieuwe van het Misjkan was, dat door het offervlees, dat *kodasjiem* – heilig – genoemd werd, te eten, men de heiligheid in zijn lichaam kon opnemen. Vóór *Matan Tora* – het geven van Tora op Sinai – wordt er geen melding gemaakt van *nesachiem*, waarvan het specifieke doel was om het lichaam nader tot G-d te brengen. Pas na *Matan Tora* kreeg *Klal Jisraël* de mogelijkheid om heiligheid zowel in hun lichaam als in hun ziel te brengen. Zij verkregen dit door te zeggen (*Sjemot* 24:7): „We zullen doen en we zullen horen,” waarmee zij aanduiden dat zij zowel hun lichaam als hun intellect ondergeschikt zouden maken aan G-ds wil. Dus de opmerking van de *Sforno* houdt in dat er in vroegere tijden geen noodzaak was voor de *nesachiem*. De voorbeelden die hij noemt vonden plaats vóór *Matan Tora*. [Volgens de *Ramban* vond de gebeurtenis van *Sjemot* 24 echter na *Matan Tora* plaats.] De beide zonden vormden de aanleiding tot de meel- en plengoffers.

Het is uitermate leerzaam om de situatie in de tijd van verwoesting van het *Beit HaMikdasj* te vergelijken met die in de tijd van de woestijn. De reden voor de verwoesting van beide Tempels worden duidelijk in de *Talmoed* genoemd:

Het eerste *Beit HaMikdasj* werd om drie redenen verwoest: afgoderij, seksueel immoreel gedrag en bloedvergieten. Maar in de tijd van het tweede *Beit HaMikdasj* waren de mensen druk bezig met Tora, mitswot en goede daden, dus waarom werd dat dan verwoest? Omdat er zinloze haat was. Dit leert ons dat zinloze haat gelijk staat aan de drie hoofdzonden. (*Joma* 9b)

Deze twee treurige fasen in de geschiedenis van het Joodse volk werden voorafgegaan door de twee grote zonden in de woestijn. Nadat het gouden kalf was gemaakt, riep Aharon uit:

„Morgen is het feest voor Hasjem. De volgende ochtend vroeg lieten ze offers in vlammen opgaan en brachten vrede-offers. Het volk zette zich neer om te eten en te drinken, waarna ze opstonden om losbandig feest te vieren” (*Sjemot* 32:5-6).

‘Losbandig feestvieren’ vertaalt *Dasberg*. *Letsacheek* in het Hebreeuws. Dit betekent: ‘onzedelijkheid’ en ‘bloedvergieten’ verklaart *Rasji* ter plaatse, op basis van *Sjemot Rabba*.

Sjeem miSjmoeël haalt *Tanna d’Bei Eliahoe Rabba* aan die zegt dat het woord *lesacheek* altijd seksueel immoreel gedrag, afgoderij en bloedvergieten betekent. [Hier worden de letters *tsadi* van *letsacheek* en *sin* van *lesacheek* weliswaar verwisseld, maar beide woorden zijn ongetwijfeld met elkaar verwant.]

We zien dus dat de omstandigheden rondom de zonde van het gouden kalf veel gelijkenis vertoonden met die in de tijd voorafgaand aan de verwoesting van het eerste *Beit HaMikdasj*.

Voor wat betreft de zonde van de spionen, kunnen we zeggen dat zij een haat voor het Land Israël uitdrukten, welke haat zij overbrachten op het volk. Eén van de voornaamste eigenschappen van Erets Jisraël was dat het Land het volk verenigde. Het Land stelde de mensen in de gelegenheid om één volk te worden. Dit wordt geïllustreerd door het feit dat de wet, dat iedere Jood verantwoordelijk is voor het religieuze welbevinden van ieder ander, pas actief werd nadat zij het Land waren binnengetrokken. Dus de zonde van de *meragliem* verhinderde deze eenwording. Dit was vergelijkbaar met de zinloze haat in de tijd van de Tweede Tempel. We kunnen zelfs suggereren dat de de zonden in de woestijn hun sporen in het volk hadden achtergelaten, welke sporen zich eeuwen later manifesteerden en welke geleid hebben tot de verwoesting van de beide Tempels.

We kunnen nu het commentaar van *Sforno* beter begrijpen. De zonden van het volk ten tijde van het gouden kalf waren vergelijkbaar met die uit de tijd van de Eerste Tempel. Maar hoewel ze ernstig zondigden, was er wel een zekere mate van eenheid bij het volk. Ze hadden een gemeenschappelijk doel. Dus de remedie lag op individueel niveau en na de zonde van het gouden kalf werden dus de plengoffers voor de gemeenschaps-offers geïntroduceerd, want daarmee konden de individuen nader tot Hasjem getrokken worden. Maar na de zonde van de *meragliem* had men de mogelijkheid verloren om als een gemeenschap te functioneren. Daarom moesten nu ook de privé-offers vergezeld worden van meel- en plengoffers, omdat de gemeenschapsoffers niet meer in staat waren om de eenheid te handhaven. Deze nieuwe vereiste voor de privé-offers stelde de enkeling in staat om G-d te benaderen met zowel zijn ziel als zijn lichaam.

(Vrij naar *Sjeem miSjmoeël*).

TALMOED DAF-NOTITIES

Door Rabbi Mendel Weinbach, decaan Ohr Somayach

NAZIER 53a

Terug naar de Profeten

Tussen de Geleerden ontstond een uitgebreide discussie over de vraag of een *nazier* zijn *naziroet* moet onderbreken, als hij in contact is gekomen met een kwart *kav*¹ botten van een dode. Een latere generatie Geleerden besloot, dat hoewel zelfs aanraking van een kwart *kav* botten voldoende is om een rituele onreinheid te veroorzaken, die een Kohen verhindert om *troema* te eten en die ieder ander verhindert om offervlees te eten, een *nazier* pas zijn *naziroet* hoeft te onderbreken als hij in aanraking is gekomen met een halve *kav* botten [of meer].

Wat deze latere mening zoveel gewicht gaf, dat hij is opgetekend als een wet in ons traktaat (49b) en in traktaat *Ohalot*, zegt Rabbi Ja'akov bar Idi, is het feit dat de Geleerden die dit gezegd hebben, deze traditie gekregen hebben van de Profeten Chaggai, Zecharja en Malachi.

Het idee dat Geleerden halachot citeren van de laatste profeten, komt op een aantal plaatsen in de Talmoed voor en verdient speciale aandacht, zowel voor wat betreft de autoriteit van een dergelijke bron en de aard van de overdracht.

Tosafot (op *Berachot* 58a) is het niet eens met *Rasji*, die schrijft dat wat de Geleerden gehoord hadden van Chaggai, Zecharja en Malachi door hen beschouwd werd als profetie, die geaccepteerd moest worden, zelfs zonder dat men daarvan de logica begrijpt. Het noemen van profetie, zegt *Tosafot*, is onnauwkeurig, omdat geen enkele profeet het mandaat gekregen heeft om profetie te introduceren in the halachische proces. Het zou nauwkeuriger zijn om dit een halachische traditie te noemen, die van de profeten ontvangen werd, gebaseerd op hun Tora-kennis.²

Het andere probleem is een historisch probleem. Hoewel de tekst van de Gemara – dat de traditie was verkregen „uit de mond van Chaggai, Zecharja en Malachi” – erop lijkt te duiden dat deze Geleerden het direct van deze profeten gehoord hebben, is dat nauwelijks waarschijnlijk. Rabbi Zwi Hirsch Chajot wijst erop dat wat de Gemara zegt (*Megilla* 3a), namelijk dat Jonatan ben Oeziël de *targoem* [Aramese vertaling] van de Boeken van de Profeten zou hebben opgetekend uit de monden van Chaggai, Zecharja en Malachi, niet letterlijk waar kan zijn, dat wil zeggen dat zij het niet rechtstreeks aan hem verteld kunnen hebben, omdat hij meer dan driehonderd jaar na hen geleefd heeft. In al dat soort gevallen moet de betekenis zijn dat de Geleerden die deze profeten citeren, een traditie hadden die van generatie op generatie tot die profeten terug ging, maar dat zij het niet rechtstreeks van hen gehoord hadden.

1. Een *kav* is iets minder dan 1½ liter.

2. De Profeten hebben geen nieuwe wetten geïntroduceerd. G-d heeft alle wetten in Zijn Tora geschreven of mondeling aan Mosjé verteld en alle latere beslissingen en verordeningen van de Geleerden zijn afgeleid van de wetten van Tora. De wetten die Mosjé op Sinai van Hasjem geleerd heeft, zijn van generatie op generatie overgeleverd. Mosjé leerde ze aan Jehosjoea en aan de zeventig Oudsten, die het doorgegeven hebben aan de Profeten. De Profeten gaven het door aan de ‘Mannen van de Grote Vergadering’, waar de laatste drie profeten ook lid van waren. (zie *Pirkei Avot* 1:1 en zie ook *Hakdama HaRambam* – Rambams inleiding tot de *Misjna Tora*.)

Chasidische Wijsheid

Wanneer men voor de laatste Rechbank staat, wordt men gevraagd: „Ben je oprecht geweest in de manier waarop je je zaken gevoerd hebt?” (Talmoed *Sjabbat* 31a)
 Wat er in werkelijkheid met deze vraag bedoeld wordt, is: In zakelijke onderhandelingen doe je je best om een zo groot mogelijke winst te behalen. Heb je ook oprecht onderhandeld om je geloof en vertrouwen te sterken en op te bouwen?”

Rabbi Mordechai van Lechovitz